

6.10.2006

Dnro 1074/4/06

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Terhi Arjola-Sarja

MUUTOKSENHAKUOHJEIDEN ILMOITTAMINEN ASIANOMISTAJILLE

Arvostelite kirjeessänne kärjäoikeuksien nykyistä menettelykäytäntöä muutoksenhakuohjeiden ilmoittamisessa.

Kerroitte olleenne asianomistajana Porvoon kärjäoikeudessa käsitellyssä rikosasiassa. Olisitte halunnut hakea kärjäoikeuden tuomioon muutosta, mutta se ei ollut onnistunut kärjäoikeuksien noudattaman käytännön johdosta.

Kerroitte ilmoittaneenne asian esitutkinnassa, että syyttäjä saa ajaa asiaanne. Sittenkin olitte saaneet kärjäoikeudesta käsittelyilmoituksen, jossa asian käsittelyajaksi oli ilmoitettu 22.2.2006. Kärjäoikeuden tuomiosta olitte saaneet 6.3.2006 päivätyn jäljennöksen. Muutoksenhakuohjeet olitte pyytäneet myöhemmin kärjäoikeudelta, sillä niitä ei ollut ollut saamanne tuomion liitteenä. Olitte yllättyneet muutoksenhaun määräajoista. Esititte, että muutoksenhakuohje tulisi lähettää jo käsittelyilmoituksen yhteydessä, koska asianomistaja ja oikeus olivat kirjeenvaihdossa ennen oikeudenkäyntiä.

Olen perehtynyt asiaanne, mutta en ole havainnut siinä oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä. Olen kuitenkin tehnyt oikeusministeriölle jäljempänä selostettavan esityksen.

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa tuomioistuinten, viranomaisten ja virkamiesten virkatoiminnan lainmukaisuutta. Oikeusasiamies ei voi puuttua siihen, miten valvottava käyttää sille lain mukaan kuuluvaa harkintavaltaa, jollei tuota harkintavaltaa ylitetä tai käytetä väärin.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (jäljempänä ROL) 5 luvun 15 § sisältää säännökset pääkäsittelyyn kutsumisesta. Kutsumisvelvollisuus ei ulotu asianomistajaan, jonka vaatimuksia syyttäjä ajaa ROL 3 luvun 9 §:n nojalla. Ne asianomistajat, joita ei ole kutsuttava pääkäsittelyyn, eivät ole rikosjutun asianosaisia. (Ks. esim. Oikeuden perusteokset, rikosoikeus, 2003, s. 870–871.)

ROL 1 luvun 14 §:n 3 momentin mukaan asianomistaja voi hakea muutosta asiassa annettuun ratkaisuun siitä riippumatta, onko hän käyttänyt asiassa puhevaltaa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa ei ole säännöksiä siitä, onko asianomistajalle, jota ei ole kutsuttu pääkäsittelyyn, ilmoitettava jutun

käsittelyn etenemisestä. Säännöksen puuttumisesta huolimatta oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että tuomioistuimen on kuitenkin sopivalla tavalla ilmoitettava oikeudenkäynnistä myös tällaiselle asianomistajalle (ks. esim. em. teos s. 871).

ROL 11 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan asianosaisille annetaan toimituskirjana jäljennös käräjäoikeuden tuomiosta.

Porvoon käräjäoikeudesta on lähetetty Teille käsittelyilmoitus, jossa on ilmoitettu asian käsittelypäivä. Kysymys ei ole ollut kutsusta, vaan pääkäsittelyä koskevasta ilmoituksesta. Kuten edeltä ilmeni, laissa ei ole säännöksiä siitä, pitääkö sellaiselle asianomistajalle, jota ei ole kutsuttu pääkäsittelyyn, ilmoittaa jutun etenemisestä. Laki ei edellytä tuomion jäljennöksen tai esim. muutoksenhakuohjeiden toimittamista tällaiselle asianomistajalle. Muutoksenhakuohjeiden antamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 3 ja 4 §:ssä.

Käytettävissäni olleesta, oikeushallinnon tietotekniikkakeskukselta saamastani käräjäoikeuksien käytössä olevasta käsittelyilmoituksen pohjasta ilmenee, että käsittelyilmoituksen liitteenä olevissa ohjeissa asianomistajalle/kuultavalle on kerrottu muun muassa avustajan/tukihenkilön/asiamiehen käyttämisestä, oikeusavusta ja pääpiirteittäin asian käsittelystä käräjäoikeudessa. Sitä vastoin muutoksenhakuun liittyvää ohjausta käsittelyilmoituksessa ei ole. Oikeusministeriöstä puhelimitse saadun tiedon mukaan käräjäoikeuksista on sitä vastoin saatavissa oikeusministeriön, sisäasiainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemaa esitettä "Jos joudut rikoksen uhriksi". Esitteessä kerrotaan, miten tulee menetellä, jos on joutunut rikoksen uhriksi. Esitteessä selvitetään myös rikosasian käsittelyn eri vaiheet ja siinä on kerrottu muun muassa muutoksenhausta käräjäoikeuden tuomioon. Esite on saatavissa myös oikeusministeriön internet-sivuilta. Ministeriöstä ilmoitetun tiedon mukaan esitettä ei jaeta asianomistajille käräjäoikeuksista automaattisesti, vaan sen saa pyydettäessä.

Valtakunnansyyttäjänvirasto on 31.12.1998 antanut syyttäjille ohjeen (VKS:1998:4) koskien asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen ajamista. Ohjeessa on käsitelty myös syyttäjän velvollisuutta ilmoittaa käräjäoikeuden ratkaisusta asianomistajalle. Ohjeen mukaan syyttäjän tulee ilmoittaa käräjäoikeuden yksityisoikeudelliseen vaatimukseen antamasta ratkaisusta asianomistajalle. Jos siviilivaade on joltakin osin hylätty, eikä syyttäjä aio ROL 3:9.3:n nojalla hakea ratkaisuun muutosta, asianomistajalle tulee heti ilmoittaa käräjäoikeuden ratkaisusta, jotta hän voi itse harkita tyytymättömyyden ilmoittamista ja valituksen tekemistä. Ilmoituksessa on syytä mainita käräjäoikeuden kanslian osoite ja määräpäivä, milloin tyytymättömyyden ilmoitus on viimeistään tehtävä.

Totean, että asianomistajalla on oikeus hakea muutosta asiassa annettuun ratkaisuun siitä riippumatta, onko hän käyttänyt asiassa puhevaltaa. Myös asianomistajalla, jonka vaatimuksia syyttäjä on käräjäoikeudessa ajanut, on siis muutoksenhakuoikeus käräjäoikeuden ratkaisuun. Tällaisille asianomistajille ei kuitenkaan lähetetä käräjäoikeudesta viran puolesta ratkaisun jäljennöstä eikä myöskään muutoksenhakuohjeita. Tällaisten

asianomistajien kannalta olisi mielestäni tärkeää, että he saisivat riittävän ajoissa tiedon muutoksenhaussa noudatettavasta menettelystä, jotta he voivat harkita muutoksenhakumahdollisuuden käyttämistä.

Näistä syistä esitän oikeusministeriön harkittavaksi, olisiko edellä tarkoitettuun käsittelyilmoitukseen tai sen liitteeseen aihetta ottaa ohjeet siitä, miten käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta.

Muihin toimenpiteisiin asia ei anna puoleltani aihetta.